

חולין דף ק"ט

מחלוקת תנאים אם 'אפשר לסוחטו' הגמרא הביאה נידון, לגבי טפה שנפלה
על חתיכה ואחר כך נתערבה בחתיכות מותר או אסור

שבקדירה. האם אומרים 'אפשר לסוחטו', ולהחשיב את האיסור כאילו
נפלט ונתערב שוב בכל. ומביאה הגמרא, שלכאורה מצינו מחלוקת
תנאים אם אומרים 'אפשר לסוחטו'. ששנינו בברייתא, טיפת חלב
שנפלה על החתיכה, אם יש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה, החתיכה
עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה, דברי רבי
יהודה. וחכמים אומרים, עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות. אמר
רבי, נראין דברי רבי יהודה בשלא הגיס בקדרה וערבב הטעם בכולה,
וכן כשלא כסה ולא התערבב הטעם על ידי אדי התבשיל, ודברי חכמים
בשניער וכסה. ומבררת הגמרא, מה הכוונה ב'לא ניער ולא כסה'. אם לא
כסה וערבב כלל, מדוע הכל נאסר הרי הטיפה נפלה רק על חלקה העליון
של החתיכה? ואם הכוונה שבתחילה לא ניער וכסה אבל לבסוף כן ניער
וכסה, מדוע אוסר הרי אין בטיפה כדי לאסור הכל? אלא סבר שבאופן
של 'אפשר לסוחטו' כולה נעשית איסור, וכל הנסחט ממנה אסור, ומין
במינו לא בטיל.

מדייקת הגמרא, מתוך דברי רבי נראה, שרבי יהודה עצמו סבר שאף אם
ערב מתחלה ועד סוף וכסה מתחלה ועד סוף אסור⁶⁶³. וקשה, הרי הטעם
נבלע בכולם ומדוע אוסרת החתיכה את הכל? מבארת הגמרא, שהכוונה
שחוששים שמא לא ניער תחלה יפה ובלעה, ואחר כך פלטה, כשניער
בסוף.

ומבררת הגמרא מה הכוונה בדברי רבי 'ניער'
ו'כסה'? אם הכוונה שעירב בסוף ולא עירב
מהתחלה, וכן שכסה בסוף ולא כסה בתחלה, והסיבה להתיר שרואים
כאילו טיפת החלב חזרה ויצאה ונתערבבה בכל הקדירה, הרי בזה אמר
רבי שסובר כרבי יהודה. אלא מוכח שצריכים לבאר, שרבי מסכים עם

ביאור שיטת רבי

663 שהרי אמר 'רואה אני דברי רבי יהודה בשלא ניער בתחלה' אבל איני רואה את מה שהוא אוסר אף בשניער.
משמע שהוא אסר אף בשניער. רש"י.

שיטתם במקרה שעירבב את כל החתיכות בקדירה מהרגע שטפת החלב נפלה או שמהתחלה כיסה את הקדירה, ולכן התערובת בטלה ברוב. ומשמע שרבי הסכים עם חכמים רק באופן הזה, אבל הם עצמם מתירים אפילו כשלא עירבב או כיסה מראש. הרי שלשיטת חכמים 'אפשר לסוחטו מותר'!

נחלקו אם מין במינו לא בטל אמר רב אחא מדיפתי לרבינא, אולי ניתן לומר ששניהם מודים ש'באפשר לסוחטו'

החתיכה הראשונה אסורה, ונחלקו לגבי שאר החתיכות בהלכה של תערובת מין במינו. רבי יהודה לטעמו ש'מין במינו לא בטל', ולכן החתיכה הראשונה לא בטלה באחרות. וחכמים כשיטתם ש'מין במינו בטל', וממילא החתיכה בטלה ברוב האחרות. ורבי אמר, שאם לא עירב מתחילה בקדירה, רואה את דברי רבי יהודה לאסור אף בשאר החתיכות. וכשעירב את הקדירה מתחילה, רואה את דברי חכמים שכן החתיכה לא הפכה לאיסור.

דוחה הגמרא, שבהכרח אין לבאר כך את הברייתא. שכן אם נאמר שלגבי תערובת של מין במינו הכל מודים שאינו בטל, ונחלקו ב'אפשר לסוחטו', שלרבי יהודה אין אומרים ניתן לסוחטו ולכן הכל אסור אף ניער מתחילה שמא לא ניער יפה, ולחכמים מתירים עד שהטיפה תתן טעם בחתיכה הראשונה, כיון שאפשר לסוחטה והיא בטלה בכל התבשיל שבקדירה. ועל כך אמר רבי שכשלא ניער סובר רבי לאסור, וכשניער מתחילה מתיר כחכמים אף את החתיכה הראשונה. אבל אם מבארים שנחלקו האם מין במינו בטל, ונחלקו לגבי שאר התבשיל האם מותר או לא, יוצא שמה שרבי מתיר את החתיכה הראשונה בשניער מתחילה, אין זה לא כאף אחד מהם. ומסיימת הגמרא שאכן אין להעמיד באופן אחר.⁶⁶⁴

664 והשתא דקם ליה רבי בשיטתיה דרבי יהודה דאפשר לסוחטו אסור, ורב ורבי יוחנן ורבי חנינא נמי כוותיה סברי – אף על גב דאפיליגו עלייהו שמואל וריש לקיש, הא אמרינן 'שמואל באיסורי במקום רב ליתא', וכן לגבי רבי יוחנן ליתא, ועבדינן כרבי יהודה בין בטיפת חלב שנפל על החתיכה ולא ניער ויש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה ובין בחלב הדבוק בחתיכת בשר ויש בו ליתן טעם בה, ואפילו אין בו כזית – דהוי חצי שיעור אסור מן התורה, והחתיכה עצמה נעשית נבלה, ואין מועילין שאר החתיכות לבטלה: דכולן נאסרות ואפילו הן אלה, דבהא נמי קיימא לן כרבי יהודה: דמין במינו לא בטיל, דהא קם ליה רבי בשיטתיה, ורב ושמואל נמי בשיטתיה קיימי: דרב ושמואל דאמרי תרויהו: כל איסורין שבתורה במינו במשדו, ותניא כותיהו במסכת עבודה זרה (דף עג:); ואף על גב דאפילוג עלייהו רבי יוחנן וריש לקיש התם, ותניא נמי כוותיהו – שמעינן לאבבי ורבא – דבתראי

הכחל, קורעו ומוציא את חלבו. לא קרעו, אינו עובר על אכילתו ללקות, ולא על בשולו, שלא נקרא 'חָלָב'.

הלב קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו, אינו עובר עליו להיות בכרת⁶⁶⁵.

גמרא

כחל שבישלו מותר לכתחילה

אמר רבי זירא אמר רב⁶⁶⁶, 'אינו עובר עליו

מהתורה' - ומותר לכתחלה באכילה אם

בשלו. שואלת הגמרא, והרי אנו שנינו 'אינו עובר עליו'. משמע שלא

עובר עליו אבל יש בזה איסור? עונה הגמרא, בדין הוא שגם איסור

אין כאן, וכיון הסיפא ששנה 'הלב קורעו ומוציא את דמו, לא קרעו

אינו עובר עליו', אבל עובר על איסור כתב ברישא אותו הלשון 'אינו

עובר עליו', אף שאין שום איסור. ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו

בברייתא, הכחל קורעו ומוציא את חלבו. לא קרעו אינו עובר עליו.

הלב קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו, קורעו לאחר בשולו ומותר. מכאן

שלב צריך קריעה, אבל כחל לא צריך קריעה. דוחה הגמרא, יתכן שרק

לב די לו בקריעה משום דבשעת בשול לא בלע, שהוא חלק. אבל כחל

שהוא רך כבר נבלע בו החָלָב על ידי בשול ואין לו תקנה בקריעה.

ויש אומרים, כך אמר רבי זירא אמר רב, כחל שבשלו אינו עובר עליו,

ואסור. ולכאורה יש סיוע לדבריו ממה ששנינו 'אינו עובר עליו', משמע

שרק אינו עובר אבל יש איסור? דוחה הגמרא, באמת אין אף איסור, וכין

ששנה בסיפא 'הלב קורעו ומוציא את דמו, לא קרעו אינו עובר עליו'

ששם יש איסור, כתב לשון זו גם ברישא. ומביאה הגמרא ראייה ממה

הו – דקמו כרב ושמואל, דאיתמר: חלא לגו חמרא כו' במסכת עבודה זרה (דף סו.); ובפסחים (דף ל.). נמי פסק רבא הלכתא כרב דמין במינו במשחו, דאמר רבא: 'הלכתא: חמץ בזמנו – בין במינו בין שלא במינו – במשחו' ומפרשין: טעמא במינו במשחו – רב לטעמיה, דאמר כל איסורין שבתורה במינו במשחו, ובשלא במינו גזר רב בחמץ אטו מינו, משום דלא בדילי אינשי מיניה ואתו לזלוולי ביה; שמע מינה בתרוייהו הלכה כרבי יהודה, בין באפשר לסוחטו אסור וכולה נעשית נבלה, בין במין במינו לא בטיל;

אבל אם יש ברוטב לבדו יותר מששים בכל החתיכה שקבלה את הטעם – הרוטב מבטלה, ומשליכה, וכולן מותרות: דבהא אפילו רבי יהודה מודי: דכל מין ומינו ודבר אחר – סלק את מינו כמי שאינו, ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. רש"י.

665 ובמסכת כריתות (דף כב.) מוקים לה בלב עוף שאין בדמו כזית, אבל בבהמה – חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו, אבל בשרו אינו נאסר: שהלב – חָלָק הוא' ואינו בולע; והכי נמי אמרינן בפסחים (דף עד:) 'שאני לב, דשיע' רש"י.

666 עמוד ב'.

ששנינו, הכחל קורעו ומוציא את חלבו. לא קרעו אינו עובר עליו. הלב, קורעו ומוציא את דמו, לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר. משמע שהלב צריך קריעה, אבל כחל לא? דוחה הגמרא, יתכן שרק בלב התיירו על ידי קריעה, אבל כחל לא יהא מותר אפילו על ידי קריעה.

ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו בברייתא ללשון הראשון של רב, כחל שבשלו בחלבו מותר. קבה של טלה או של עגל שיונקים החלב לתוך קבתן שבשלה בחלבה, אסור. ומה הפרש בין זה לזה? זה כנוס במעיו, וזה אין כנוס במעיו אלא מובלע בבשר הוא ולא בא לכלל 'חֶלֶב'. ומיהו לכתחלה בעי קריעה מדרבנן.

אופן קריעת הכחל כיצד קורעו? אמר רב יהודה, קורעו שתי וערב וכובשו בידיו לכותל כדי שיסחט חלבו. אמר רבי אלעזר לשמשו, קרע לי כחל קודם שתצלנו ואני יאכל. והשמיע שלא צריך שתי וערב אלא קריעה בעלמא. לפי שהחֶלֶב הנוטף יוצא למטה, ומשיצא והרי הוא חֶלֶב לא חזר ולא בעי שתי וערב אלא לקדרה, ושם ודאי צריך להוציא כולו מתחלה, לפי שכשהוא יוצא הרי הוא חֶלֶב גמור, וחוזר ומתבשל עמו⁶⁶⁷.

כל מה שאסרה תורה התיירה דוגמתו אמרה ילתא אשתו של רב נחמן, כל מה שאסרה תורה נתנה דבר המותר. אסרה דם התיירה כבד, שמשום דם הקרש שבו יש בו טעם דם. נדה, דם טוהר של בתולין ושל ימי טוהר של יולדת. חֶלֶב בהמה, חֶלֶב חיה. חזיר, מוח של דג ששמו שיבוטא טעמו כטעם חזיר. גירותא עוף טמא הוא, לישנא דכוורא יש לו טעם גירותא. אסר אשת איש, התייר גרושה בחיי בעלה. אשת אח התייר יבמה. אסר כותית, התיירה יפת תאר. ומה התיירה כנגד האיסור של בשר בחלב? אמר רב נחמן לטבחיו, תנו לה כחל בשפור.

667 ודקתני לעיל 'שבשלו מותר' – בצלי קאמר: דצלי נמי קרי 'בשול' דכתיב בדברי הימים (ב לה, יג) 'ויבשלו הפסח' רש"י.